

T.C. Sağlık Bakanlığı
Halk Sağlığı
Genel M¼d¼rl¼ę¼

ŞARK ÇIBANI (YIL ÇIBANI)

Zoonotik ve Vekt¼rel Hastalıklar Dairesi BaŐkanlıęı
Halk Sağlığı Genel M¼d¼rl¼ę¼

Öğrenim hedefleri:

Şark çıbanı hastalığına ilişkin:

- Şark çıbanı hastalığının bulaşma yollarını söyleyebilmeli,
- Şark çıbanı bulgularını sıralayabilmeli,
- Şark çıbanından korunma yollarını açıklayabilmeli,
- Şark çıbanı tedavisi ile ilgili genel bilgileri söyleyebilmeli.
- Şark çıbanı bulguları olması durumunda ne yapması gerektiğini söyleyebilmelidir.

Giriş:

Şark çıbanı Dünyada yaygın bir hastalıktır ve her yıl yaklaşık 1 milyon kişi bu hastalığa yakalanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre Şark çıbanı vakalarının %95'i Amerika kıtası, Akdeniz, Orta Doğu ve Orta Asya ülkelerinde görülmektedir. Vakaların üçte biri Afganistan, Cezayir, Brezilya, Kolombiya, İran ve Suriye Arap Cumhuriyetinden bildirilmektedir.

Şark çıbanı ülkemizde de görülen bir hastalıktır. Hastalık en sık Güney Doğu Anadolu Bölgesi ile Akdeniz bölgemizde görülmektedir. Ayrıca ülkemize hastalığın yaygın olduğu ülkelere gelenlerde de Şark çıbanı hastalığı tespit edilmektedir. Şark çıbanı hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek ve kontrol altına almak için hastaların bulunup tedavi edilmesi çok önemlidir.

Genel bilgiler:

Şark çıbanı; insanlara parazit taşıyan kum sineğinin (tatarcık, yakarca, güpdüşen) sokmasıyla bulaşan ve uzun süren yaralarla seyredip, iz bırakarak iyileşen bir deri hastalığıdır. Hastalık yüzyıllardır ülkemizde tanınmakta olup Urfa çıbanı, Antep çıbanı, Yıl çıbanı, Halep çıbanı, Şark çıbanı, güzellik yarası gibi değişik adlarla bilinmektedir.

Bulaşma

Şark çıbanı insanlara parazit taşıyan kum sineklerinin (*Phlebotomus*, sandfly, tatarcık, yakarca) sokması ile bulaşır.

Parazit taşıyan insan veya diğer memelilerden kan emerken enfekte olan dişi kum sinekleri, sonraki beslenmeleri esnasında parazitleri hortumuyla (proboscis) sağlam kişilere verir. Vektör tarafından deriye enjekte edilen parazitler burada makrofajlar içinde çoğalır. Enfekte hücreler parçalandığında açığa çıkan parazitler yeni makrofajlar tarafından fagosite edilir ve bu şekilde enfeksiyon yayılır.

Bulaşma açısından en riskli zaman alacakaranlığın başlamasından gün ağarmasına kadar geçen kum sineğinin en aktif olduğu zamandır.

Bulgular

Kum sinekleri tarafından parazitin inokülasyonunu takiben, birkaç günle, bir yılı aşan bir süreç arasında değişen, genellikle aylarla ölçülen bir kuluçka döneminin ardından klinik lezyon belirlemeye başlar. Kişilerin enfekte kum sinekleri tarafından genellikle yaz aylarında sokulması nedeniyle hastalık kış sonu veya ilkbahar aylarında daha sık görülür.

Şark çıbanının bulguları parazit taşıyan kum sineğinin sokmasından sonra ortalama 4 – 8 ay içinde ortaya çıkar. Şark çıbanı genellikle yüz, eller, ayaklar ve kollar gibi açıkta kalan yerlerde ciltten kabarık, kırmızı sivilceye benzer şekilde başlar, yaklaşık 6 ay içerisinde 1-2 cm çapına kadar genişler ve ülserleşir.

Tedavi

Şark çıbanı tedavisi olan bir hastalıktır. Şark çıbanı tedavisinde uygulanacak yöntem hastalığın şiddetine, yara sayısına ve yerine, etkenin tipine göre farklılık gösterdiğinden hastaya göre değişiklik göstermektedir.

Hastalığın tedavisi genellikle yara içine ilaç uygulaması ile yapılmaktadır. Ancak farklı tedavi yöntemleri de bulunmaktadır. Şark çıbanı tedavisinde kullanılan ilaçlar Bakanlığımız tarafından **ÜCRETSİZ** olarak temin edilmektedir.

Hastalık tedavi edilmezse; ciltte ömür boyu kalacak izler bırakır. İltihaplı yaraya konan kum sineği, hastalığı başka insanlara taşır. Bu nedenle tüm hastalar tedavi edilmelidir.

Tedavisi tamamlanan hastaların, nüks açısından bir yıl süreyle üç ayda bir kontrol edilmesi gerekir. Tanı, tedavi, izleme ve iyileşme kararları öncelikli olarak Dermatoloji Uzmanı Hekimlere danışılarak verilmelidir.

Korunma

Şark çıbanına karşı Dünyada pek çok ülkede aşı geliştirme çalışmaları yapılmaktadır. Ancak hâlihazırda onay verilmiş, kullanılmakta olan bir aşı bulunmamaktadır. Bu nedenle hastalığın bulaşmasını önlemek için kum sineği sokmalarından korunmak esastır. Sinek kovucu losyon ve matların kullanılması, güneş battıktan sonra pantolon ve uzun kollu kıyafetler giyilmesi, klima ve vantilatör gibi hava akımı sağlayan cihazların bulunduğu odalarda uyuması gibi kişisel korunma önlemleri alınmalıdır. Kum sineklerinin üremesine uygun ortamları yok etmek için yaşanılan yerde açık foseptik çukuru varsa kapatılmalı, evlerin etrafındaki su birikintilerini kurutulmalıdır.

Sonuç

- Şark çıbanı bulaşıcı bir hastalıktır.
- Şark çıbanı insanlara mikrop taşıyan kum sineklerinin sokması ile bulaşır.
- Şark çıbanı tedavisi olan bir hastalıktır.
- Hastalık bulguları olması durumunda en yakın sağlık kuruluşuna başvurmak gerekir.
- Şark çıbanı hastaları tedavi edilmezse ciltlerinde ömür boyu kalan izler kalır. Ayrıca hastalığı diğer kişilere bulaştırırlar. Bu nedenle tüm hastalar tedavi edilmelidir.
- Şark çıbanının aşısı yoktur.
- Şark çıbanı hastalığına yakalanmamak için kum sineklerinin sokmalarına karşı korunmak gerekir.

Öneriler

Sağlık sektörü

Şark çıbanı ülkemizin bazı bölgelerinde yaygın olarak görülmektedir. Bu bölgelerden diğer bölgelerimize çeşitli sebeplerle nüfus hareketleri olmaktadır. Bu durum hastalığın diğer bölgelere yayılmasına sebep olabileceğinden hastaların bulunarak tedavilerinin yapılmasının sağlanması son derece önemlidir.

Okul sağlığı çalışmaları kapsamında gerçekleştirilecek taramalar ile hastalık bulgusu olanların tespit edilerek sağlık kuruluşlarına yönlendirilmesi gerekmektedir. Okullarda hastalık ile ilgili eğitimlerin yapılması öğrenciler ile velilerin hastalık hakkında farkındalığı arttıracaktır. Başta hastalığın yaygın olduğu bölgeler olmak üzere eğitim çalışmalarında hastalık ile ilgili bilgilerin yanı sıra hastalığa vektörlük eden kum sineklerinin kontrolü ile ilgili bilgilerin verilmesi son derece faydalı olacaktır. şark çıbanı vakası tespiti halinde filyasyon çalışması yapılması son derece önemlidir. Detaylı bir epidemiyolojik çalışma ile benzer vakaların varlığı araştırılmalı, hastanın yaşadığı bölgede vektör üreme alanlarının tespit edilmesi ve gerekli durumlarda vektör mücadelesi yapılmasının sağlanması gerekmektedir. şark çıbanı vaka kümelenmesi veya salgın durumunda inceleme ve araştırma yapılmalıdır. şark çıbanı tanısı alanların tedavileri takip edilerek tam tedavi olduklarından emin olunması nkslerin önüne geçecektir.

Eğitim sektörü

Eğitim sektörü tarafından hastalık ve korunma yolları ile ilgili farkındalık çalışmalarının yürütülmesi faydalı olacaktır. Ayrıca hastalık bulgusu olanların sağlık kuruluşlarına sevk edilmesi, şark çıbanı tanısı alan kişilerin tedavi süreçlerinin takip edilmesi, tedavinin tamamlanmadığının fark edilmesi halinde hastanın aile bireyleri veya ilgili sağlık kuruluşu ile irtibata geçilerek tedavinin tamamlanmasının sağlanması uygun olacaktır.

Kaynaklar

1. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Dokümanları
2. şark çıbanı broşürü, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

Ekler

şark çıbanından korunmak için;

- Kapalı giysiler giyilmeli ve güneş batıktan sonra açık alanda fazla kalmamalı.
- Pencerelere kum sineğini (tatarcık) geçmeyeceği dokuda sineklik telli takılmalı.
- Yatağınızın etrafına kum sineğinin (tatarcık) geçmeyeceği dokuda cibinlik asılmalı.
- Sinek kovucular kullanılmalı.
- Kapalı ortamlarda hava akımı oluşturacak vantilatör gibi cihazlar kullanılmalı.
- Gübreler ve çöpler açıkta bırakılmamalı.
- Ahırlarınız evinizden uzak yerlere yapılmalı.
- Evleriniz ve hayvan barınaklarınız sıvanmalı, kirete badana yapıp sık sık temizlenmeli.

Evinizin yakınındaki su birikintilerini kurutun !!!

“1 metrekare alanda onbinlerce kum sineği (tatarcık) yumurtası bulunabilir”

TC. Sağlık Bakanlığı
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

